

संरक्षकः
प्रो. श्रीनिवासबरखेडी

कुलपतिः
केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

निदेशकः

प्रो. सुबोधशर्मा

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
भोपालपरिसरः

आयोजकसमितिः

प्रो. नगेन्द्रनाथझाः

अध्यक्षः

प्रो. श्रीगोविन्दपाण्डेयः

आयोजकसचिवः

प्रो. नीलाभतिवारी

समन्वयकः

प्रो. सोमनाथसाहु

सह-समन्वयकः

प्रो. अशोककुमारकछवाहः

सह-समन्वयकः

स्वागतसमितिः

प्रो. नगेन्द्रनाथझाः
प्रो. श्रीगोविन्दपाण्डेयः

अभिनन्दनसत्रसमितिः

प्रो. श्रीगोविन्दपाण्डेयः
प्रो. नीलाभतिवारी
प्रो. सोमनाथसाहु
प्रो. अशोककुमारकछवाहः

प्रतिवेदनलेखनसमितिः

प्रो. सोमनाथसाहु
डॉ. दातारामपाठकः

सत्रव्यवस्थासमितिः

प्रो. नीलाभतिवारी
डॉ.रमणमिश्रः
डॉ. अनूपकुमारपाण्डेयः

यातायातसमितिः

डॉ. आर. एल. नारायणसिन्हा
डॉ. दातारामपाठकः

कार्यालयसमितिः

डॉ. रमणमिश्रः
डॉ. महिमा तिवारी

भोजनसमितिः

डॉ. कृष्णाकान्ततिवारी
श्रीराकेशवर्मा

जनसम्पर्कः/प्रचार-प्रसारसमितिः

डॉ. डम्बरुधरपतिः
डॉ. रजनी वी.जी.

आवाससमितिः

डॉ. रमणमिश्रः
श्रीराकेशवर्मा

अनुशासनम् एवञ्च उपस्थितिसमितिः

प्रो. अशोककुमारकछवाहः
डॉ. कालिकाप्रसादशुक्लः

मञ्चव्यवस्थासमितिः

डॉ. गोविन्दसरकारः
डॉ. अनूपकुमारपाण्डेयः

मुद्रणसमितिः

डॉ. रजनी वी.जी.

राष्ट्रीयसङ्गोष्ठी संस्कृतस्य समग्र-आनन्दपूर्ण-विनियोगात्मिका च पाठ्यचर्या शिक्षणशास्त्रम् ।

National Seminar
Holistic, Joyful and Engaging Curriculum
and Pedagogy of Sanskrit

(20 - 22 मई 2022)

शिक्षाशास्त्रविभागः

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(शिक्षामन्त्रालयः, भारतशासनाधीनः)

भोपालपरिसरः, बागसेवनिया, भोपालम् (म.प्र.)

प्रथमसंस्कृतायोगस्य संस्तुत्या 15-10-1970 तमे वर्षे राष्ट्रियसंस्कृत-संस्थानस्य स्थापना भारतसर्वकारेण कृता। 2002 तमे वर्षे संस्थानं मानितविश्वविद्यालयरूपेण घोषितम्। तदनु भारतसर्वकारेण संसदः अधिनियमेन 2020 तमे वर्षे राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानस्य प्रोन्नयनं केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयत्वेन कृतम्।

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य भोपालपरिसरे 2003 तः शिक्षाशास्त्र-विभागस्य सञ्चालनं भवति। विभागोऽयं मध्यभारतस्य संस्कृतशिक्षाशास्त्रस्य प्रमुखं केन्द्रं वर्तते। अत्र शिक्षाशास्त्री-शिक्षाचार्य-विद्यावारिधिश्चोपाधिभ्यः अध्ययनम् अनुसन्धानञ्च प्रचलति। सम्प्रति राष्ट्रियशिक्षानीतिः 2020 इत्यस्य क्रियान्वयनाय सर्वत्र चर्चा प्रचलति।

राष्ट्रियशिक्षानीतिः 2020 इत्यनुसारं संस्कृतशिक्षायाः विविधक्षेत्राणां यथा विद्यालयानाम् उच्चशिक्षायाः पारम्परिकसंस्कृतशिक्षासंस्थानानां च भूमिका अतीव महत्त्वपूर्णा सञ्जाता। विद्यमानपाठ्यक्रमस्य शिक्षणशास्त्रस्य उत्तमांशानां संरक्षणं कृत्वा छात्राणां संज्ञानात्मक-भावात्मक-मनोगत्यात्मकविकासाय विविधस्तरेषु संस्कृतपाठ्यक्रमे परिवर्तनं सम्पाद्य संस्कृतस्य समग्रपाठ्यचर्यायाः विकासः करणीयः। संस्कृतस्य पाठ्यचर्या शिक्षणशास्त्रञ्च समग्र-आनन्दपूर्ण-विनियोगात्मकञ्च स्यात्। एतदर्थं प्रस्ताविते आधारभूतस्तरे क्रीडाधारितं/ गतिविध्याधारितं/ अन्वेषणाधारितं शिक्षणं भवितव्यम्। पूर्वसिद्धतास्तरे पाठ्यपुस्तकानाम् अल्पाश्रयं स्वीकृत्य संवादशैल्या शिक्षणं प्रस्तावितम्। मध्यमस्तरे विषयाणाम् अमूर्तसङ्कल्पनानां शिक्षणारम्भः स्यात्। अत्र अनुभवजन्याधिगम-शिक्षणशैल्याः प्रयोगः अपेक्षितः, येन छात्राः विषयाणां परस्परं सम्बन्धमपि अवगच्छेयुः। माध्यमिकस्तरेऽपि विषयस्य गभीराध्ययनेन सह छात्राणाम् आलोचनात्मकचिन्तनक्षमतायाः संवर्धनम् आवश्यकम्। उच्चशिक्षायां संस्कृतसंस्थानां बहुविषयकसंस्थानरूपेण विभागः प्रस्तावितः। वैदेशिकविश्वविद्यालयैः सह सहयोगं कृत्वा वृत्तिपरकपाठ्यक्रमस्य विभागः अपि प्रस्तावितः। अतः सन्दर्भेऽस्मिन् संस्कृतस्य समग्र-आनन्दपूर्ण-विनियोगात्मिका च पाठ्यचर्या शिक्षणशास्त्रञ्च इत्यस्मिन् विषये परिचर्चा महत्त्वपूर्णा वर्तते। अत्र चर्चार्थं केचन उपविषयाः सङ्केतार्थं सूच्यन्ते-

- * आधारभूतस्तरे मातृभाषया सह संस्कृतस्य शिक्षणाय पाठ्यचर्या शिक्षणशास्त्रञ्च।
- * आधुनिकविद्यालयेषु विविधस्तरेषु संस्कृतस्य समग्रा पाठ्यचर्या। (पूर्वसिद्धतास्तरे, मध्यमस्तरे माध्यमिकस्तरे च)
- * पारम्परिकसंस्कृतपाठशालासु संस्कृतस्य समग्रा आनन्दपूर्णा विनियोगात्मिका च पाठ्यचर्या।
- * उच्चशिक्षायां संस्कृतसंस्थानां बहुविषयकसंस्थात्वेन विकासाय पाठ्यचर्या शिक्षणशास्त्रञ्च।
- * आधुनिकप्राच्यधारायां संस्कृतस्य आनन्ददायकं विनियोगात्मकञ्च शिक्षणशास्त्रम्।

एते उपविषयाः केवलं संकेताय सन्ति। विद्वांसः मुख्यविषयेण सह सम्बद्धाः सूक्ष्मविषयेष्वपि शोधपत्राणां लेखनं कर्तुमर्हन्ति।

GUIDELINES

FOR PAPERS SUBMISSION/PRESENTATIONS

The abstract/paper must follow the given format :

- * Title of the paper
- * Author and Co-authors
- * Abstract (approximate 300 words)
- * Keywords
- * Full Paper (approximate 3000 words)
- * Use APA style for referencing
- * Sanskrit, Hindi or English may be medium.
- * Font Krutidev 10, Size 16 for Sanskrit and Hindi, and Book Antiqua, Size 12 for English with Line space 1.15.

Important Dates

- * Abstract with Registration Form - 17-05-2022
- * Acceptance Letter to participant via email - 18-05-2022
- * No Spot New Registration.

Link for Registration -<https://forms.gle/UMwKs719oncgoVhYA>
Selected Quality Research Papers will be published in a book with ISBN.